

РЕЦЕНЗІЇ, ДИСКУСІЇ, ПОВІДОМЛЕННЯ

УДК 94(477.51)(001.89)

Наталія ДМИТРЕНКО
(Ніжин)

Пам'ятні наукові читання у Санкт-Петербурзі

11–12 листопада 2010 р. у Державному Ермітажі (м. Санкт-Петербург, Російська Федерація) відбулися Пам'ятні наукові читання, присвячені 20-річчю від часу смерті Івана Георгійовича Спаського (1904–1990), який упродовж майже 50 років пропрацював у Відділі нумізматики всесвітньо відомого музею, був головним зберігачем його нумізматичних колекцій. Читання зібрали поважне товариство: представників родини Івана Георгійовича, його учнів і колег, учених-нумізматів із Москви, Києва, Володимира, Казані, Томська, Таллінна, Риги. Головні напрями наукових доповідей і повідомлень охоплювали широкий спектр питань: формування світогляду І.Г. Спаського; використання його епістолярію як джерела з історії розвитку російської (радянської загалом) нумізматики; були озвучені в доповідях останні здобутки досліджень у галузі сучасної нумізматики та фалеристики на пострадянському просторі; а також із історії монетної системи країн Близького Сходу. В перервах між засіданнями відбувалися жваві дискусії між учасниками читань, налагоджувалися наукові контакти. Цікаві й гострі наукові дискусії знаходили своє продовження в кулуарах – організатори вміло вибудували програму читань так, що кожна хвилина наукового зібрання була використана учасниками з користю.

У вітальному слові до учасників відкриваючи читання директор Державного Ермітажу Михайло Борисович Піотровський наголосив, що попри 20 років, що минули з дня смерті І.Г. Спаського (це сталося 4 листопада 1990 р.), вітчизняна нумізMATика у своєму розвитку спирається на його фундаментальні праці. Керівник Ермітажу також побажав учасникам читань плідної роботи. Теплом спогадів про вчителя були сповнені слова учнів Івана Георгійовича: Валентина Лаврентійовича Яніна – академіка РАН, Миколи Федоровича Котляра – члена-кореспондента НАН України. Лада Іванівна Вуїч, донька

І.Г. Спаського, оприлюднила частину спогадів батька, написаних упродовж останніх років його життя. Під час пленарного засідання вона подарувала Ніжинському краєзнавчому музею, який із грудня 2010 р. носить ім'я Івана Георгійовича, листи до батька від його земляків-ніжинців, датовані 60–80-ми роками ХХ ст., котрі містять вельми цікаву й цінну інформацію, насамперед, з питань історії міста. Без сумніву, ця частина епістолярію вченого після введення її до наукового обігу стане в нагоді дослідникам як історії Ніжина, так і біографії І.Г. Спаського*¹.

Малу батьківщину видатного вченого на пам'ятних читаннях у Санкт-Петербурзі представляли старший науковий співробітник Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПК С.Ю. Зозуля, науковий співробітник Ніжинського краєзнавчого музею імені Івана Спаського – Н.М. Дмитренко, а також заявлений у програмі читань завідувач Музею рідкісної книги Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя О.С. Морозов, який, на жаль, на зміг узяти безпосередню участь у згаданому науковому форумі. Доповіді ніжинців стосувалися ролі родини Спаських у соціокультурному просторі Ніжина першої третини ХХ ст., діяльності І.Г. Спаського на посаді завідувача Ніжинського окружного музею наприкінці 1920-х років і долі унікального Ніжинського (Магерського) скарбу срібників 1852 р. Остання тема особливо зацікавила російських нумізматів, зокрема, співробітників Відділу нумізматики Державного Ермітажу, оскільки 2 монети цієї нумізматичної знахідки нині зберігаються в колекції знаменитого музею. Читання були ще більш приємними для ніжинських учасників, оскільки випала нагода знову зустрітися з пітерськими колегами – ермітажівцями В.О. Калініним, К.В. Лепьохіною, Є.С. Щукіною, співробітником Інституту російської літератури (“Пушкінського дому”) РАН Н.В. Понирко, а також родичами Івана Георгійовича – Л.І. Вуїч і Н.Ю. Анохіною, які на початку жовтня 2010 р. відвідали Ніжин у якості гостей і учасників I Міжнародних наукових Спаських читань, присвячених 90-річчю від часу відкриття в Ніжині першого публічного музею*².

Організатори читань потурбувалися й про дозвілля учасників, влаштувавши кілька вельми цікавих екскурсій. Незабутнє враження справила екскурсія залами Державного Ермітажу – Зимового палацу, Малого та Нового Ермітажу, на жаль, лише оглядова – аби оглянути більш-менш детально сотню з лишком залів усесвітньо відомого музею потрібно кілька днів, а не годин... Особливе враження справила на гостей і учасників читань експозиція особливих сховищ – Золотої та Діамантової “кладових” – залів спецзберігання експонатів із коштовних металів і каменів із особливим режимом відвідування й посиленою системою охорони. Оглядаючи ці зали ніби занурюєшся в шкільні й університетські підручники з історії (України, Росії, колишнього СРСР, всесвітньої історії): те, що зі шкільного часу бачили на сторінках книжок, було прямо перед тобою, за склом... З-поміж усього іншого для ніжинців чи не найцікавішим експонатом

*¹ Згаданий корпус документів із епістолярію І.Г. Спаського підготовлений до друку Н.М. Дмитренко й опублікований у даному випуску “Ніжинської старовини” (див. стор. 128–157) (*ред.*).

*² Повідомлення про це наукове зібрання в Ніжині надруковане в попередньому випуску “Ніжинської старовини” (див.: Зозуля С. І Спаські міжнародні наукові читання в Ніжині // Ніжинська старовина: Збірник регіональної історії та пам'яткознавства. (Серія “Па-м'яткознавство Північного регіону України”, № 3) / Посохов С.І. (гол. ред.), Титова О.М. (заст. гол. ред.), Коваленко О.Б. (заст. гол. ред.), Бойко О.Д., Верба І.В., Верменич Я.В. та інші / Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПК. Вип. 10 (13). – К., 2010. – С. 180–185.

Вітальне слово до учасників читань академіка РАН
В.Л. Яніна – учня й колеги І.Г. Спаського

Світлина зверху:
Початкове пленарне засідання
11 листопада 2010 р.
у Залі засідань Вченої ради
Державного Ермітажу

Світлина внизу:
В.А. Калінін, завідувач
Відділу нумізматикки
Державного Ермітажу (*ліворуч*)
та його заступник
К.В. Лепьохіна (*праворуч*);
між ними – П.Г. Гайдуков,
член-кореспондент РАН,
заступник директора
Інституту археології РАН

була золота інкрустована коштовними каменями римська фібула з іншого, не менш відомого ніжинського скарбу – Пашківського, знайденого в 1873 р. біля с. Пашківка, неподалік Ніжина. Ще однією незабутньою екскурсією була подорож до одного з найкрасивіших передмість Санкт-Петербургу – м. Пушкін (колишнього Царського Села), де учасники читань мали змогу відвідати знаменитий витвір архітектора Б.Ф. Растреллі – Єкатерининський палац і парк навколо нього.

Завершилися пам'ятні читання відвіданням могили І.Г. Спаського на Волковому кладовищі Санкт-Петербургу, куди приїхали його рідні, учні, колеги – співробітники Відділу нумізматики Державного Ермітажу, інші учасники читань. Показово, що серед тих, хто приїхав на кладовище вшанувати пам'ять видатного музейника, вченого-нумізмата зі світовим ім'ям, засновника вітчизняної (російської безпосередньо; української й білоруської – через своїх учнів) наукової нумізматичної школи, переважала молодь, яка з повагою ставиться до його пам'яті, знає й цінує його наукову спадщину.

На могилу І.Г. Спаського було покладено багато квітів, запалена поминальна лампада, привезена з міста дитинства і юності вченого – Ніжина. Л.І. Вуїч нарешті змогла виконати заповіт свого батька – висипала на його могилу жменю землі з місця поховання в Ніжині матері вченого. На жаль, з плином часу її могила нині загубилася серед сотень безіменних могил на колишньому Грецькому кладовищі Ніжина. Відтак, землю було взято цілком символічно – біля кладовищенської церкви під час перебування Лади Іванівни в Ніжині як учасника згаданих І Спаських читань. Але як би там не було – висипавши ніжинську землю на могилу ніжинця, що спочив вічно в землі далекої Північної Пальміри, він возз'єднався зі своєю батьківщиною.

Насамкінець, хотілося б висловити сподівання, що стосунки – наукові, музейницькі, культурні загалом – між Ніжином і Санкт-Петербургом триватимуть, будуть плідними та корисними, зокрема, для розвитку вітчизняного музейництва й історичної науки.

Дмитренко Н.М. Пам'ятні наукові читання у Санкт-Петербурзі

У повідомленні стисло розповідається про Пам'ятні наукові читання, присвячені 20-річчю від часу смерті видатного музейника й ученого-нумізмата І.Г. Спаського, що відбулися 11–12 листопада 2010 р. в м. Санкт-Петербург (Російська Федерація), а також про участь у цьому науковому форумі учасників з Ніжина.

Ключові слова: наукові читання, нумізматики, фалеристика, І.Г. Спаський, Ніжин.

Дмитренко Н.М. Памятные научные чтения в Санкт-Петербурге

В сообщении кратко рассказывается о Памятных научных чтениях, посвященных 20-летию со времени смерти выдающегося музейщика и ученого-нумизмата И.Г. Спасского, которые состоялись 11–12 ноября 2010 г. в г. Санкт-Петербурге (Российская Федерация), а также об участии в этом научном форуме участников из г. Нежина.

Ключевые слова: научные чтения, нумизматика, фалеристика, И.Г. Спасский, Нежин.

Dmytrenko N.M. The memorable scientific reading in Saint-Petersburg

In a report briefly told about The memorable scientific reading, devoted a 20th anniversary since death of prominent museum worker and scientist-numismatist I.G. Spas'kiy, which took a place on November, 11–12, 2010 in Saint-Petersburg (Russian Federation), and also about participating in this scientific forum of participants from Nizhyn.

Key words: scientific reading, numismatics, phaleristics, I.G. Spas'kiy, Nizhyn.